

En nysgjerrig familie med to ivrige jenter som fikk se i lupa for å ta mose og lav i nærmere øyesyn. (Foto: Rakel Blaalid)

Byer er ofte preget av få grønne arealer og et lavt antall arter. Likevel kan byens trær huse vakre og sjeldne arter av moser og lav. Bli med på artsjakt i Stavanger sentrum!

Skrevet av Mari Jokerud og Rakel Blaalid

Mange forbinder sjeldne arter med vill og vakker natur. Men visste du at noen svært sjeldne arter trives i urbane områder? Disse kan vi finne på trær i byparker, hager og langs veien. Moser og lav som vokser på trær kaller vi epifytter. Mange av treslagene som brukes i alleer både i byen og på landet er såkalte rikbarkstre som lønn, ask, eik, alm og lind. Rikbarkstrær er et mini-økosystem, og vi vet at det er en sammenheng mellom surhetsgrad (pH) i barken og artsrikdom av epifytter. En rekke mose- og lavarter er kun knyttet til trær med bark med relativt lav surhetsgrad (høy pH).

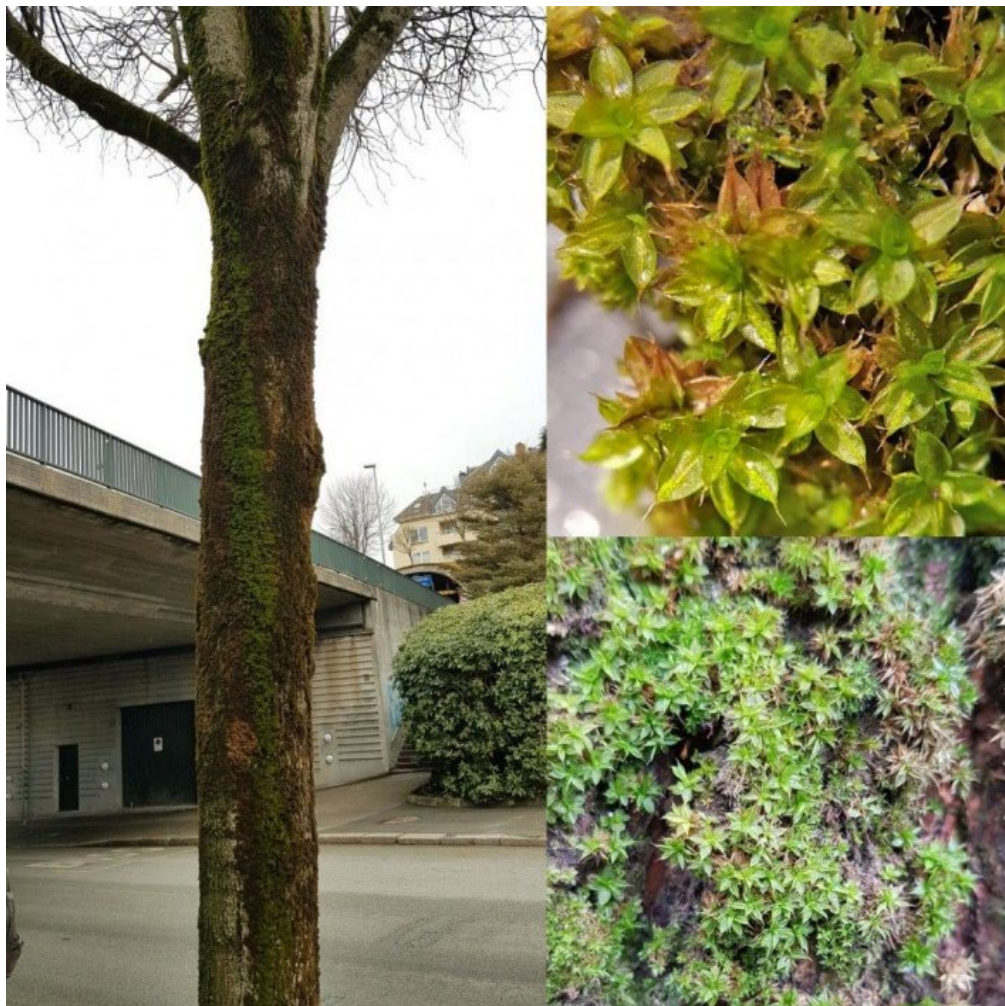
Vi trasket gatelangs og tittet på 268 trær fra Kongsgata i Stavanger sentrum via Lagårdsveien og til starten av Hillevågsveien en kald uke før påske på jakt etter sjeldne epifytter. På 92 av trærne fant vi enten én sjelden, rødlista mose eller lav. I alt huset 34 % av de undersøkte trærne en sjelden art. Men hvilke arter fant vi?

Den arten vi fant flest ganger var en mose som heter ynglehårstjerne. Dette er en søt liten sak som er relativt lett å finne hvis du har en håndlupe. Du kjenner igjen hårstjernemosene på den påsatte hvite spissen på bladet.

De andre sjeldne artene vi fant var lavene kystbrunlav og grå punktlav. Grå punktlav er lett å observere med det blotte øye, fordi den er som navnet tilsier grå og har

hvite «punkter» eller prikker på lavkroppen og danner store rosetter. Kystbrunlav derimot, er en art som er vanskeligere å få øye på særlig siden det er mange forvekslingsarter som slett ikke er sjeldne. I tillegg fant vi arten liten eikelav, som har en litt spesiell historie som vi kommer tilbake til i et senere blogginnlegg.

Moser og lav er ofte sensitive for luftforurensing. Grunnen til det er at de henter

Det lysegrønne feltet som strekker seg oppover trestammen er ynglehårstjerne. På nærbildet kan den påsatte hvite spissen på bladet sees, og ved nærmere øyesyn sees noen signalgule klumper på bladet som heter grokorn, da vet du at du ser på en ynglehårstjerne. (Foto: Mari Jokerud)

Grå punktlav. På nærbildet kan de hvite punktene sees. (Foto: Rakel Blaalid)

vann og næring via overflaten fra luften og gjennom regnvann som renner nedover trestammene. Derfor blir de i stor grad direkte påvirket av omgivelsene og av den grunn har lav i lang tid vært brukt som indikator på luftforurensing. Bytrær har historisk sett vært artsfattige som følge av høy luftforurensing. De siste tiårene har forurensingen gått ned og mose- og lavararter er langt vanligere å se på bytrær nå enn på begynnelsen av 1900-tallet. Neste gang du er på bytur, ta en titt på trærne du ser og oppdag et saktelevende byliv upåvirket av kjas og mas.

Interessen fra folk på gata var veldig artig, mange lurte på hva vi drev med der vi trasket rundt i våre meget synlige refleksvester og med nesa i trestammen. En eldre herremann kom bort til oss og fortalte hvor fine han synes trærne er. For noen tok nysgjerrigheten overhånd etter flere dagers forbi-passering og iakttakelse. En far

med to skolebarn hadde ei jente som ville jobbe med natur da hun ble stor, og begge jentene syntes det var artig å teste lupa og se mosen på nært hold. Da vi informerte om prosjektet synes alle det var både spennende og viktig å vite mer om sjeldne arter, spesielt i deres eget nærområde.

Siddisene synes prosjektet var spennende, og vi ble daglig spurt om "hva i all verden" vi holdt på med. (Foto: Rakel Blaalid)

Mer om forfatterne:

Mari Jokerud. Jeg er planteøkolog med forkjærlighet for torvmoser og myr. Synes forskning på hvordan luftforurensning og klimaendringer påvirker naturtyper og biologisk mangfold av planter og moser er veldig spennende.

Rakel Blaalid. Jeg jobber med både systematikk og økologi innenfor planter, lav og